

ՍՈՑԻՈԼՈԳԻԱ

ԱՄՈՒՍՆԱԿԱՆ ՀԱՐԱՔԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ԱՄՈՒՍՆՈՒԹՅԱՆ ՏԵՎՈՂՈՒԹՅԱՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿՑ ԻՐԱՆԱԿԱՆ ԸՆՏԱՆԻՔՈՒՄ ԵՎ ԽՆԴԻ ՀԵՏԱԶՈՏՄԱՆ ԱՍՏԻՃԱՆԸ

ՆԱՍՐԻՆ ՄՈԼԼԱՅԻ

Հոգվածը նվիրված է իրանական հասարակության մեջ ընտանիքի՝ որպես ինստիտուտի, ժամանակակից զարգացման տենդենցների՝ ամուսնական հարաբերությունների, բավարարվածության և ամուսնության որակի ու տևողության վրա թողած ազդեցություններին և այդ ուղղությամբ սոցիոլոգների կողմից առաջ քաշված հետազոտական խնդիրներին և լուծումներին: Այն հնարավորություն է տալիս հասկանալու իրանյան փակ մշակութային համակարգում հնարավոր և թույլատրելի մոդեռնիզացիայի միկրո և մակրո մակարդակի ազդեցությունները:

Բանալի բառեր – ընտանիքը՝ որպես ինստիտուտ, ամուսնական հարաբերություններ, ամուսնության տևողություն, ամուսնական բավարարվածություն, ամուսնության որակ:

Ժամանակակից աշխարհի զարգացումները մեծ փոփոխություններ են մտցնում ինչպես ընտանիքի կառուցվածքում, այնպես էլ ամուսինների դերերի ու ամուսնության կայունության հարցերում: Ավելանում են ամուսնության տարիքը, նուկլեար ընտանիքների և ամուսնալուծությունների քանակը, պակասում է երեխաների քանակը, և ընդհանրապես փոխվում են ամուսնության իմաստի ու շահավետության մասին նախկին պատկերացումները:

Արևմտյան մշակույթի երկրներում ամուսնությունն իր տեղն աստիճանաբար զիջում է զույգերի ժամանակավոր կարճատև կամ երկարաժամկետ հարաբերություններին, քաղաքացիական ամուսնություններին: Այս փոփոխությունները կապված են հատկապես կանանց բարձրագույն կրթություն ստանալու ձգտումների, աշխատանքի անցնելու հնարավորությունների ու ցանկությունների աճի, ընտանիքում կնոջ եկամտային ներդրման չափի մեծացման, կնոջ սոցիալական և տնտեսական անկախության ձեռքբերման և ծնողավար-

ման դերերի, միայնակ մայրերի պետական աջակցության ավելացման և օրենսդրության մեջ հոգուտ կնոջ արված փոփոխությունների հետ:

Ընտանիքի՝ որպես սոցիալական խմբի, միկրո մակարդակում կենսագործունեության կազմակերպման այսպիսի փոփոխություններն ազդել են քաղաքական և տնտեսական ոլորտների մակրո կառուցվածքների վրա: Իհարկե, երկիր առ երկիր դրա տարածվածության չափերն ու դրսևորման ձևերը տարբեր են:

Այս փոփոխությունների տեղեկեցները և դրանց ազդեցությունները գտնվում են սոցիոլոգների սևեռուն հետաքրքրության դաշտում՝ մեծապես նպաստելով քաղաքականություն մշակողների և որոշումներ կայացնողների գործունեությանը:

Փոփոխություններից զերծ չեն մնացել նաև Իրանի հասարակությունը և իրանական ընտանիքը, որոնց վերաբերյալ ուսումնասիրությունները վերջին տասնամյակում մեծ թափ են ստացել: Հետազոտությունները բազմաթիվ են՝ իրականացված ինչպես երկրի ներսի, այնպես էլ երկրից դուրս աշխատող իրանցի հետազոտողների, հատկապես սոցիոլոգների ու տնտեսագետների կողմից:

Ցավոք, իրանական փակ հասարակության մեջ մասնագետներն ազատ չեն տարատեսակ հետազոտություններ իրականացնելու համար, կամ էլ ոչ բոլոր հետազոտություններն են հրատարակության կամ այլ եղանակներով բարձրաձայնելու արտոնություն ստանում: Մասնագետների դիտարկումներն ու բացահայտումները ոչ միշտ են հասանելի գործընկերներին: Դրանք հաճախ տպագրվում են արտասահմանում և օտար լեզվով, ինչը նույնպես Իրանում ապրող մասնագետների համար դժվար հասանելի է:

Այս հոդվածում մենք կփորձենք նկարագրել իրանական ժամանակակից ընտանիքի ձևափոխությունները, ձևակերպված հետազոտական խնդիրներն ու դրանց լուծումները:

Ընտանիքի զարգացման ժամանակակից տեղեկեցներն Իրանում

Իրանի հասարակության մեջ ընտանիքը համարվում է հասարակության հիմնարար ինստիտուտի կայունության ապահովման կոնցեպցիան, որի շրջանակներում ընտանիքի գերաթևորումը գալիս է դեռևս Իրանի պատմության գրադաշտական շրջանից և իր շարունակությունը գտնում հետիսլամական շրջանում՝ հասնելով մինչև մեր օրերը: Իրանում ընտանիքն ավանդույթներին և կրոնական սկզբունքներին հետևող յուրաքանչյուր անհատի կյանքի հիմնական մասն է:

Չնայած հասարակության ավանդապահությանը՝ վերջին տասնամյակներում իրանական ընտանիքի կառուցվածքում և գործառույթներում տեղ են գտել փոփոխություններ՝ կապված տնային տնտեսության չափերի նպատակահարմարության դիտարկման, ամուսնության տարիքի բարձրացման, հասարակական կյանքին կնոջ մասնակցության, զուգընկերոջ ընտրության հարցում որոշակի ազատության, կրթված և աշխատող կանանց թվի ավելացման հետ:

1979 թ. կրոնական և քաղաքական զարգացումներն ուժեղացրել են կրոնի ազդեցությունն անձնական կյանքի բոլոր շերտերի վրա՝ դիետա, հիգիենա, սեռական կյանք, ընտանեկան կյանք, քաղաքականություն, բիզնես, բանկային համակարգ, սոցիալական կյանքի բոլոր հատվածները: Կրոնական սկզբունքներում արձանագրված ընտանեկան կյանքի և ամուսնության կարևորությունը հատկապես ընտանիք ինստիտուտին է վերագրել մարդու երջանկության, նյութական բարեկեցության և անվտանգության առաքելությունը:

Երեք սերնդի ներկայացուցիչների շրջանում սոցիոլոգներ Թ. Ազադարմակի, Մ. Ջանդի և Թ. Խազայի կողմից 2000-ականներին իրականացված հարցումների արդյունքներով երեքն էլ հավասարապես համոզված են, որ ընտանիքը կրթությանը, աշխատանք գտնելուն, զավակների ամուսնությանը և ֆինանսներ ձեռք բերելուն աջակցող կարևոր ռեսուրս է: Իրանական ընտանիքը հարաբերությունների հաստատման, անդամներին աջակցության և քննարկումների կենտրոնն է: Ընդ որում, գնահատականն այսպիսին է և՛ ավանդական, և՛ ժամանակակից, և՛ քաղաքային, և՛ գյուղական շրջանների հարցվողների շրջանում¹:

Իրանում ընտանիքի մոդեռնացման կարևոր ցուցանիշը ընդլայնված ընտանիքից նուկլեար տիպի ընտանիքին անցումն է, որը, ըստ Իրանի պետական վիճակագրական կենտրոնի տվյալների, 2008 թվականին կազմել է երկրի բոլոր ընտանիքների 84%-ը²:

Սակայն իրանական նուկլեար ընտանիքը շատ բանով տարբերվում է արևմտյան մշակույթների նույնանուն ընտանիքից: Ձևով նուկլեար իրանյան ընտանիքը շարունակում է մնալ որպես ինստիտուտ, որը կառուցում է մշակու-

¹ **Azadarmaki T., Zand M. & Khazai T.** Cultural changes in family during three generations in Tehran: Customs and support functions, Namehe Oloume Ejtemai, No 16, 2000, pp. 3-29;
Azadarmaki T., Zand M. & Khazai T. Social and cultural changes in family during three generations in Tehran. Oloume Ensani, 2003, pp. 44-45 & 1-24.

² Statistical Centre of Iran, 84% of Iranian households are nuclear families, 2008.
[<https://www.amar.org.uk/english/>]

թային հիմքերն ու ձևավորում արժեքները՝ միշտ ամուր կապերի մեջ մնալով հարազատների հետ: Սակայն նուկլեար ընտանիքների թվի և երկրի բնակչության շարունակվող աճին զուգահեռ՝ Իրանում տեղի է ունենում ընտանիքի անդամների թվի կրճատում: Եթե 1976 թ. նուկլեար ընտանիքն ուներ 5 անդամ, արդեն 2010-ին այն արձանագրել է 3.5 անդամ: Համաշխարհային բանկի տվյալների համաձայն՝ 1987 թ. ծնելիության 5.8 գործակիցը 2010-ին հասել է 1.7-ի: Ավելացնենք միայն, որ այստեղ առկա է նաև տնտեսական գործոնի դերը:

Ի տարբերություն արևմտյան հասարակությունների՝ Իրանում երեխաների նկատմամբ ծնողների, հատկապես հոր, պապի, տնտեսական և սոցիալական գերակայությունն անվերջ առկա է: Ընտանեկան հարաբերությունների ու կառուցվածքի կարևոր հատկանիշ է երեխաների հետ ծնողների՝ ցմահ ձգվող հուզական կապվածությունը, եթե անգամ երեխաներն ամուսնացել են և իրենց զավակներն ունեն: Սա տղամարդու գերակայության մշակույթ է, որտեղ ընտանիքի նկարագիրը որոշվում է հոր կարգավիճակով, և որոշումները կայացվում են նրա կողմից: Այս մասին են վկայում Թ. Ազադարմակի իրականացրած հարցման արդյունքները, որով ռեսպոնդենտ ընտանիքների 62%-ը նշում է, որ հայրն է տան միակ որոշում կայացնողը³:

Ամուսնական կայունության փոփոխությունների ուսումնասիրման առումով հատկապես ուշադրության են արժանի 2005–2015 թթ. ընթացքում Ֆ. Զահերիի, Մ. Դոլաթյանի, Մ. Շարիատիի, Մ. Սիմբարի, Ա. Էբադիի և Ս. Ազղադիի համատեղ ջանքերով իրականացված պարբերական հետազոտությունները⁴: Վերջիններս հատկապես ուշադրություն են դարձնում ամուսնական հարաբերությունների վրա կնոջ դերի փոփոխության ազդեցության խնդրին: Իրանի վիճակագրության վարչության՝ 2011 թ. տվյալներով կանայք կազմում են երկրի բնակչության 49.6%-ը, իսկ նրանց գրագիտության տոկոսը 1976 թ. 74.2-ից 1996 թ. հասել է 81.1%-ի⁵:

Համալսարանական կրթությամբ կանանց տոկոսը 1976- 2010 թթ. ըն-

³ Azadarmaki T. Families in Iran: The contemporary situation. In B. N. Adams & J. Trost (Eds.), Handbook of world families, 2005, pp. 467-485.

⁴ Effective Factors in Marital Satisfaction in Perspective of Iranian Women and Men: A systematic review // Zaheri F, Dolatian M, Shariati M, Simbar M, Ebadi A, Azghadi SB. Electron Physician. 8(12), Dec 25, 2016, pp. 3369-3377, Collection 2016 Dec.

⁵ Statistical Centre of Iran (2011), Հասանելի է՝ <https://www.amar.org.ir/english/>.

թացքում 2.6%-ից հասել է 18.4-ի⁶: Նրանք ներկայացված են դպրոցներում, համալսարաններում, կառավարության մեջ, խորհրդարանում, գործարաններում և մշակույթի ոլորտում:

Ասվածից երևում է, որ, չնայած ավանդականության դիմադրությանը, կնոջ կողմից նորանոր դերեր ստանձնելու, ազատություններ նվաճելու, սոցիալապես ակտիվ դառնալու, համալսարանական կրթություն ստանալու և տնտեսապես ավելի անկախ դառնալու տենդենցները շարունակվում են:

Տեսանելի են դարձել նաև ամուսնության տարիքի փոփոխությունները: Եթե 1976 թ. կանանց շրջանում ամուսնության տարիքը 19.7 տարեկանն էր, 1996-ին՝ 22.4, ապա 2010 թ. այն կազմել է 23.4 տարեկան: Տղամարդկանց շրջանում ամուսնության տարիքը 1996-ին՝ 25.6, իսկ 2010-ին՝ 26.7 տարեկան էր:

Զույգերի հարաբերությունների ուսումնասիրությունները բացահայտել են, որ գյուղական շրջաններում հանդիպող կնոջ 18, իսկ տղամարդու 20 տարեկանում կայացած ամուսնություններն անկայունության ավելի մեծ վտանգ են պարունակում⁷: Մասնագետները նկատում են, որ տարիքային այս փոփոխությունները փոխել են նաև ամուսնության հանդեպ վերաբերմունքն ու ամուսնուց կնոջ սպասումները⁸:

Իրանի օրենսդրությունը հատուկ դեպքերի համար է կնոջն իրավունք վերապահում դիմելու ամուսնալուծության: Սովորաբար ամուսնալուծության որոշման և երեխաների հետագա խնամքի իրավունքը տրված է ամուսնուն (եթե երեխան յոթ տարեկանից մեծ է), և զավակներին կորցնելու վախը բազմաթիվ կանանց ստիպում է համակերպվել ամուսնական անբավարարվածության փաստի հետ: Սոցիալական աշխատողներն արձանագրել են այս երևույթի բացասական ազդեցությունն ինչպես զույգերի, այնպես էլ երեխաների հոգեկան առողջության վրա:

Սակայն մշակութային և իրավական սահմանափակումներն այսօր չեն

⁶ **Moinifar H.S.** Participation of women in Iran's polity // Gender Equality and Multicultural Conviviality journal, No 4, 2011, pp. 24-35, 52.

⁷ **Shahhosseini Z., Hamzehgardeshi Z., Kardan Souraki M.** The effects of premarital relationship enrichment programs on marriage strength: A narrative review article // Journal of Nursing and Midwifery Sciences, 1(3), 2014, pp. 62-72.

⁸ **Kazemipour Sh.,** Changing the age of marriage in Iranian women and the effective population factors // Zan Dar Tose-e Va Siyasat, 2(3), 2004, pp. 103-124; **Mahmoodian H.** The increasing age at marriage: examining the protective factors. 2005, pp. 24, 27-55.

կասեցնում Իրանում բաժանվող զույգերի թվի աճը: Մասնագիտական խորհրդատվության եկած զույգերին վերաբերող նյութերն արձանագրում են ավանդական և ժամանակակից ընտանեկան արժեքային համակարգերի միջև հաճախակի դարձող կոնֆլիկտներ: Ընտանիքի ինստիտուտի շրջանակներում մոդեռնացման ձգտումների և իսլամական օրենսդրության համատեղումը հաճախ ընտանիքներին լարվածության և տագնապների է ենթարկում: Ընդ որում, տագնապներն ավելի հաճախ համակում են կանանց, քան տղամարդկանց, որովհետև հատկապես աշխատող կանանցից պահանջվող ավանդական դերերը և սպասումների բավարարումը ֆիզիկապես անիրականանալի են դառնում և հաճախակի կոնֆլիկտներ են առաջացնում թե՛ տանը, թե՛ աշխատավայրում: Այս տագնապները բացասաբար են անդրադառնում ամուսնական բավարարվածության վրա՝ հատկապես ազդելով զույգերի հաղորդակցման, միմյանց հետ ժամանակ անցկացնելու տևողության և առողջության վրա¹⁰:

Ամուսնական հարաբերությունների և ամուսնության տևողության ժամանակակից խնդիրների հետազոտությունն իրանցի մասնագետների աշխատանքներում

Այսօր անհատ սոցիոլոգների և պետական կառույցների սոցիոլոգիական խմբերի համար լուրջ հետազոտական խնդիր է ժամանակակից ընտանիքի ամուսնության տևողության վրա ազդող գերակա գործոնների բացահայտումը:

Իրականացված հետազոտությունները բացահայտել են, որ ժողովրդագրական գործոնն էական ազդեցություն ունի ժամանակակից ընտանիքի ամուսնական հարաբերությունների և ամուսնության կայունության վրա, որն էլ մենք կփորձենք ներկայացնել¹¹:

Ամուսնության տևողությունը և ամուսնության կայունությունը

Մասնագետները միանշանակ համաձայնության չեն եկել ամուսնության

⁹ **Azadarmaki T.** Families in Iran: The contemporary situation. In B. N. Adams & J. Trost (Eds.), Handbook of world families, 2005, pp. 467-485; **Edalati A. & Redzuan M.** Perception of women towards family values and their marital satisfaction // Journal of American Science, 6(4), 2010, pp. 132-137.

¹⁰ **Bodenmann, G.** Dyadic coping and its significant for marital functioning. In T. Revenson, K. Kayser & G. Bodenmann (Eds.). Couples coping with stress: Emerging perspectives on dyadic coping, 2005, pp. 33-50.

¹¹ **Zainah A.Z., Nasir R., Hashim Ruzy Suliza M.D., Noraini Y.** Effects of Demographic Variables on Marital Satisfaction // Asian Social Science, 8(9), 2012, pp. 46-9 // doi: 10.5539/ass.v8n9p46.

միջին փուլի տևողության՝ երեխաներին մեծացնելու, ֆինանսական կայունության, ազգակիցների հետ հարաբերությունների հաստատման հարցերի շուրջ: Սակայն նրանք համակարծիք են, որ միասնական կյանքի առաջին հինգ տարիների փուլին է բաժին ընկնում զույգերի ոչ բավարար հասունությամբ պայմանավորված ամուսնության անբավարարվածությունը, որը սովորաբար հանգեցնում է անկայունության: Մինչդեռ երրորդ փուլում, երեխաների մեծանալու, անկախանալու ու առանձնանալու հետ կապված, զույգերի ամուսնական բավարարվածությունն ավելանում է¹²:

Կանանց և տղամարդկանց ամուսնանալու տարիքի նպատակահարմարության և տարբերության հարցը մասնագետները դիտարկում են մշակույթի և աշխարհագրական տարածքի համատեքստում, քանզի անձայրածիր Իրանի և նրանում բնակվող բազմաթիվ էթնոսների ամուսնության որակի և կայունության գնահատման հարցում դրանք էական գործոններ են:

Կրթությունը և ամուսնության կայունությունը

Իրանցի ամուսնական զույգերի շրջանում կրթական ցենզի՝ որպես գործոնի, ամուսնական բավարարվածության վրա ունեցած ազդեցությունը դրական է: Բացահայտվել է, որ համալսարանական կրթությամբ զույգերի շրջանում վերբալ և հոգևոր հաղորդակցման և ընդհանուր համաձայնության գալու հարցում կրթությունը բարեկիրթ մթնոլորտ ձևավորող գործոն է¹³:

Կրթական մակարդակը կարևոր գործոն է նաև զուգընկերոջն ընտրելու հարցում, իհարկե, տղաների և աղջիկների համար՝ կարևորության տարբեր աստիճաններով¹⁴:

Զբաղվածությունը և ամուսնության կայունությունը

Գործոնների մյուս խումբը վերաբերում է զույգերի տնտեսական վիճակին:

Ամուսնությունն Իրանում ավելի շատ որպես տնտեսական հարաբերու-

¹² **Abbasi M, Dehghani M, Mazaheri MA, Ansarinejad F, Fadaie Z, Nikparvar F. et al.** Trend Analysis of Changes in Marital Satisfaction and Related Dimensions across Family Life Cycle // Journal of Family Research, 6(21), 2010, pp. 5–22.

¹³ **Moosavi R.** Mate, Selection; comparative study between factors in Islam with accepted criteria by the youngs of Kerman // Islām va Pazhūheshhāye Tarbiyat, No 4, 2012, pp. 141–64; **Haghighizadeh M, Karami Kh, Soltani T.** The criteria of spouse choosing in viewpoint of Ahwaz Jundishapur University of Medical Sciences students // Health sciences, 2(2), 2010, pp. 44–54.

¹⁴ **Foroudastan M., Arizi H.R., Noori A.** Educational level as a criterion for choosing spouse and comparing it in male and female students // Social Welfare, 8(33), 2009, pp. 217–26.

թյան և անվտանգության սոցիալական ցանց է դիտարկվում, քան հուզական հարաբերություն:

Եկամուտը, աշխատանքը, սեփականությունը, պարտքերը և տանն աշխատանքի բաշխումը ձևավորում են իրանցու ամուսնական կյանքի որակը և կայունությունը: Հետազոտությունները ցույց են տվել, որ ֆինանսական խնդիրները մեծացնում են կոնֆլիկտների և ամուսնական բավարարվածության մակարդակի անկման հավանականությունը:

Հասարակության մեջ վերջին տասնամյակում աշխատող կանանց թվի աճը փոփոխություններ է մտցրել զույգերի հարաբերությունների, ինքնագնահատման մեջ: 2014 թ. իրականացված ուսումնասիրությունը բացահայտել է, որ աշխատող կնոջ ամուսնու ամուսնական բավարարվածության մակարդակն ավելի բարձր է, քան տնային տնտեսուհու ամուսնունը: Սա այն դեպքում, երբ 2006 թ. ուսումնասիրությունն այլ պատկեր էր արձանագրել: Քարաջիի կին ուսուցիչների շրջանում Հ Ջանջանիի և Ջ. Բադաիթի ուսումնասիրություններն էական կապ են գտել ամուսնական բավարարվածության և կանանց զբաղվածության միջև: Ընդ որում, ֆորմալ համակարգում աշխատող կանանց բավարարվածությունն ավելի բարձր էր, քան տնային դասուսուցցային ոչ ֆորմալ համակարգով աշխատողներին¹⁵:

Սեռային պարկանելությունը և ամուսնական հարաբերությունների գնահատականը

Ամուսնական բավարարվածության մասին սեռերի պատկերացումների տարբերությունը հանգեցնում է ամուսնական կյանքի գնահատականների տարբերության: Իրանցի կնոջ համար ամուսնական բավարարվածության էական գործոնների շարքը, ըստ կարևորության, այսպիսին է՝ հաղորդակցություն, հասկացվածություն, համաձայնություն, ընտանեկան առողջ հարաբերություններ և երկուսի կողմից ստացվող եկամուտներ: Մինչդեռ ամուսնու համար հերթականությունն այսպիսին է՝ կնոջ կրթվածությունը, երկուսի կողմից ներդրված եկամուտները, հասկացվածությունը, ընտանեկան հարաբերությունները և հաղորդակցությունը¹⁶:

¹⁵ **Zanjani H.A.** Baghait esfahani Z. The effect of employment and family life, on female teachers' satisfaction (A Case Study of Teachers' in Karaj) // Journal of Specialized Social Science, 10(39), 2014, pp. 13–39.

¹⁶ **Ayub N, Iqbal SH.** The Factors predicting marital satisfaction: a gender difference in Pakistan // The International journal of interdisciplinary social sciences. 2012, 6(7), p. 63–73. doi: 10.18848/1833-1882/CGP/v06i07/52112

Հաղորդակցություն և ամուսնական կայունություն

Իրանական ընտանիքը հարմարավետ մթնոլորտ է ստեղծում զույգերի վերբալ հաղորդակցության, ամուսնական հանձնառության, փոխադարձ վստահության, զգացմունքների արտահայտման համար: Նրանք հաղորդակցությունն ընտանիքի գոյատևման ու աճի կարևորագույն գործոն են համարում: Սոցիալական աշխատողների նյութերի վերլուծությունը ցույց է տվել, որ զույգերի հաղորդակցման կարողությունների բացակայությունն ամուսնական անբավարարվածության ձևավորման էական գործոններից է: Ամուսնական բավարարվածության և հաղորդակցման միջև դրական և էական կորելյացիա է արձանագրվում: Այսպես, Բոռժեն կենտրոն դիմած 400 ամուսնացած կանանց շրջանում իրականացված ուսումնասիրությունը ցույց է տվել, որ ամուսնական խնդիրների առաջացման մեծ մասն արդյունավետ հաղորդակցություն հաստատելու կարողության բացակայության արդյունք է: Հաղորդակցվելու անկարողությունը խոչընդոտել է խնդիրների լուծման ճիշտ ուղղորդումը:

Հետազոտողներ Ռ. Մաշակը և իր գործընկերները գտնում են, որ հաղորդակցությունը նպաստում է զույգերի մտերմության, մերձեցման հաստատմանը, որը նրանց օգնում է բացահայտել միմյանց հուզական աշխարհը, մտքերի և վարքի ընդհանրություններն ու տարբերությունները: Բազմաթիվ հետազոտություններ էական դրական կորելյացիա են ցույց տվել մտերմության հասնելու և ամուսնական բավարարվածության ու կայունության միջև¹⁷:

Հանձնառություն, վստահություն և ամուսնության կայունություն

2010 թ. ավանդական և ոչ ավանդական ընտանիքների զույգերի շրջանում Մ. Ասուդեհի իրականացրած հետազոտությունը բացահայտել է իրանցի զույգերի հարաբերությունների կայունության հարցում էական նշանակություն ունեցող հանձնառության և վստահության գործոնները: Պարզվել է, որ ավանդական զույգերը հարաբերությունների հարցում կենտրոնանում են հանձնառության, իսկ ոչ ավանդական զույգերը՝ վստահության վրա: Սակայն երկուսն էլ դրական կապ ունեն ամուսնական բավարարվածության հետ:

¹⁷ **Mashak R.** Relationship between love styles with marital satisfaction in married students // *Woman and culture*, 1(2), 2010, pp. 83–97; **Haidary A, Ighbal F.** The relationship between emotion regulation difficulties, styles of attachment and intimacy with marital satisfaction in couples of Fooladshahr Ahvaz // *New finding in Psychology*, 5(15), 2010, pp. 115–134.

Կրոնականություն և ամուսնության կայունություն

Հետազոտությունների կիզակետում է նաև ամուսնական հարաբերությունների համար հաջորդ էական գործոնը՝ մշակութայինը, որը տեսանելի է հատկապես միջմշակութային ամուսնություններում:

Իրանում մահմեդական, քրիստոնյա զույգերի շրջանում կրոնականության ու ամուսնական կայունության խնդրի ուսումնասիրությունը ցույց է տվել, որ մեծ է կապը կրոնականության և ամուսնական բավարարվածության միջև: Կրոնականությունն ազդում է ամուսնության կայունության վրա իր ամուսնալուծության հակաքարոզի խողովակներով¹⁸: Ամուսնական զույգի ընտրության հարցում կրոնական պատկանելությունը գերակայությունների առաջին շարքում է, և այս դիրքորոշմամբ ընտրված զույգերի մոտ ամուսնության կայունությունն ավելի բարձր է, քան մյուսների մոտ: Ավելին, հետազոտությունները ցույց են տալիս, որ կրոնականությունը դրականորեն է ազդում կյանքից բավարարվածության վրա և օգնում է զույգերի ու ընտանիքի անդամների համախմբվելուն, կայուն կապերի հաստատմանը և հարաբերությունների կառուցման ժամանակ բարոյական կողմի շեշտադրմանը և, որ ամենակարևորն է, նվազեցնում է ամուսնալուծության հավանականությունը¹⁹:

Սեռական հարաբերություններ և ամուսնության կայունություն

Սեռական պահանջը մեծապես ազդում է մարդու վարքի վրա: Ցանկալի սեռական հարաբերությունները և սեքսուալ առողջությունն ամուսնական բավարարվածության անհրաժեշտ պայմանն ու ընտանիքի հաջող հարատևման հնարավորությունն են: Մ. Խազանյի խոսքերով սեռական բավարարվածության և ամուսնության տևողության կապն ուղղակի է, քանի որ հետազոտված զույգերից 15-ը ավելի տարեկան հաջողված ընտանիքներում արձանագրվում է սեռական բավարարվածության բարձր մակարդակ: Էական դրական կապ է բացահայտվել սեռական սխեմայի ձևերի (կրքոտ ռոմանտիկ, բացահայտ-հարմարավետ, ամաչկոտ-զգուշավոր) և ամուսնական բավարարվածության միջև: Սեռական անբավարարվածություն ունեցող զույգերի մոտ

¹⁸ **Alghafli Z., Hatch T., Marks L.**, Religion and relationships in muslim families: a qualitative examination of Devout married muslim couples, Religions, 5(3), 2014, pp. 814–833.

¹⁹ **Hosseini Dowlatabadi F., Saadat S., Jahangiri S.**, The Relationship between Religious Attitudes and Marital Satisfaction among married personnel of departments of education in Rasht City, Iran. International Journal of Advanced Studies in Humanities and Social Science, 1(6), 2013, pp. 608–15.

ամուսնական բավարարվածության բացակայությունը հինգ անգամ ավելի բարձր է արձանագրվում²⁰:

Ինչպես տեսնում ենք, ժամանակակից իրանական ընտանիքում ընթացող փոփոխությունները ձևակերպում են նորանոր հետազոտական խնդիրներ, և մասնագետները փորձում են լուծել դրանք: Ժամանակակից իրանական ընտանիքում ամուսնական հարաբերությունների և ամուսնության տևողության փոփոխությունների հետազոտման աստիճանը բարձր է, և դրանց մի մասն իրականացնում և հրատարակում են երկրից դուրս ապրող ու աշխատող իրանցիները: Այդուհանդերձ, ամուսնության տարբեր տարիքի խմբերի, քաղաքային և գյուղական շրջանների ներկայացուցիչների, ամուսնալուծվածների, տարբեր մեծության ընտանիքների և այլնի շրջանում ընթացող փոփոխություններից առաջացած խնդիրների հետազոտությունները ցուցադրում են ընթացող տեղեկանքների պատկերը, և հնարավորություն տալիս հասկանալու իրանական փակ մշակութային համակարգում հնարավոր և թույլատրելի մոդեռնիզացիայի միկրո և մակրո մակարդակի ազդեցությունները:

ИЗМЕНЕНИЯ В БРАЧНЫХ ОТНОШЕНИЯХ И В ПРОДОЛЖИТЕЛЬНОСТИ БРАКА В СОВРЕМЕННОЙ ИРАНСКОЙ СЕМЬЕ И УРОВЕНЬ ИССЛЕДОВАНИЯ ПРОБЛЕМЫ

НАСРИН МОЛЛАИ

Статья посвящена влиянию современных тенденций развития иранской семьи как института на брачные отношения, на удовлетворенность браком, на качество и продолжительность брака и выдвинутым социологами исследовательским задачам и их решениям. Статья демонстрирует возможные и разрешенные микро- и макроуровневые влияния модернизации на иранскую закрытую культурную систему.

Ключевые слова – семья как институт, брачные отношения, удовлетворенность браком, качество брака, протяженность брака.

²⁰ Taghizadeh M.E., Kalhori E. Relation between self-esteem with marital satisfaction of employed women in Payam-e Noor University // GMP Review, 18(2), 2015, pp. 592–596.

MODERN TRENDS OF MARITAL RELATIONSHIPS AND THE DURATION OF MARRIAGES IN CONTEMPORARY IRANIAN FAMILIES AND THE LEVEL OF THE INVESTIGATION OF THE ISSUE

NASRIN MOLLAEI

This article is concerned with the impact of modern trends in institutional developments of families on marital relationships, satisfaction, the quality and the duration of marriages in the contemporary Iranian society. It is as well concerned with the issues and solutions related to the problem that sociologists have put forward. The study gives an opportunity to understand the impact of possible and acceptable micro and macro level of modernization in the Iranian closed cultural system.

Key words – Family as an institution, marital relationships, duration of marriage, marital satisfaction, the quality of marriage.